

Bir Savaş Silahı Olarak Açlık

Bugün dünyanın farklı bölgelerinde var olan ve her geçen gün biraz daha kötüye giden krizlerin başını "savaşlar" ve "yoksulluk" çekmektedir. Bu iki olgunun neden olduğu en önemli sonuç ise, "açlık" sorunudur. Kişinin en temel hürriyeti olan yaşama hakkını elinden aldığı için insan hakları ihlali olarak kabul edilen açlık[1] bugün dünya üzerinde 20 milyon insanı tehdit etmektedir.[2] Her gün yüzlerce insan yeterli beslenemediği için hastalanmakta ya da hayatını kaybetmektedir. 2016 senesinde açlıktan etkilenen insan sayısı 816 milyondur. Bu rakam, dünya nüfusunun %11'ine tekabül etmektedir. 2017 yılında açlıktan etkilenen insan sayısı savaşlar, iç çatışmalar ve küresel ısınmanın da etkisiyle 38 milyon kişi artmıştır.[3]

Hâlihazırda kadın, erkek, çocuk demeden birçok hayata mâl olan açlık krizi, çatışma bölgelerinde sivilleri yıldırarak, onların radikal gruplara katılımlarının yolunu açmak ya da otoriter rejimlere itaat etmelerini sağlamak gibi pek çok sebeple bir tür savaş silahı olarak da kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin, Suriye'de muhaliflerin elinde bulunan şehirler ve ilçeler aylarca hatta yıllarca rejim tarafından kuşatılmış, bu bölgelere gıda girişi engellenerek halk teslim olmaya zorlanmıştır. Silah kullanmaktansa maliyeti daha az ve ucuz bir savaş yöntemi olarak açlık, Suriyeli muhaliflerin kontrolündeki birçok yerleşim yerinin düşmesine neden olmuştur. Bunun en acı örneği Doğu Guta'da yaşanmaktadır. Yaklaşık 400.000 sivilin gıdasızlıkla mücadele ettiği bölgede 150.000 kişi hayatını kaybetmiştir. 2014 yılından bu yana da 527 bebek yetersiz beslenmeden ötürü yaşamını yitirmiştir.[4] Benzer bir durum Yemen'in Taiz şehrinde de meydana gelmiştir. Husiler tarafından ablukaya alınan şehirde ölen sivillerin büyük çoğunluğu çocuktur.[5]

Diğer yandan, bugün Yemen nüfusunun %70'i acil yardıma muhtaç durumda, yaklaşık 7 milyon kişi de açlıktan hayatını kaybetmek üzeredir. Tarihinde hiç gıda sıkıntısı yaşamamış olan Nijerya'nın kuzeydoğusunda da 5,1 milyon insan yaşanan iç çatışmalar nedeniyle gıda sıkıntısı çekmeye başlamıştır.[6] Buradan hareketle açlık ve çatışmanın karşılıklı olarak birbirini besleyen unsurlar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Yani, savaş ve iç çatışmalar açlığa sebep olan iktisadi ve sosyal bozulmalara yol açarken, açlık da savaş ve iç çatışmaları yeniden üreterek mevcut yapısal krizleri daha da derinleştirmektedir.

Mevcut savaş ve çatışmalar sonucunda açlıkla burun buruna gelen insanlar, başka topraklara göç etmekte ya da her kim olursa olsun onlara gıda yardımı yapan kişi, kurum ve gruplarla iş birliği yapmak zorunda kalmaktadır. Nitekim Suriye'de, Yemen'de, Somali ve Güney Sudan'da gıda kontrolünün büyük bir kısmını yasa dışı gruplar yürütmektedir. Öyle ki, buralarda hayat mücadelesi veren insanlara aynı yardım yapmak isteyen birtakım sivil toplum kuruluşlarının bölgeye erişim sağlayabilmeleri radikal grupların keyfine bağlıdır ve onların istemediği hiçbir yere gıda yardımlarının ulaştırılmıyor olması da durumun vahametini gözler önüne sermektedir.[7] Öte yandan silahlı gruplar ile diktatör yöneticiler tarafından bir iç iktidar mücadelesi ve psikolojik savaş taktiği olarak kullanılan açlık, yeni militanlar devşirmek için de en pratik yoldur. Günlerce, haftalarca, hatta aylarca yiyecek bir lokma ekmek bulamayan, ailesine ve çocuklarına bakmakta güçlük çeken, bulunduğu bölgeden ayrılacak imkâna sahip olmayan insanlar, bir müddet sonra bir sonraki öğünde kendini, ailesini ve çocuklarını doyurma sözü veren şiddet gruplarına katılacak, dolayısıyla radikalleşecektir. Tek başına gıda yetersizliğinin doğrudan iç çatışmaları tetiklediğini söylemek mümkün olmasa da savaş bölgelerinde yaşayan nüfusun kendini koruma ve doyurma isteğinden ötürü gruplar arasındaki şiddet sarmalını daha da genişlettiği ortadadır.[8]

Hiç de iç açıcı olmayan mevcut küresel gıda içerisinde krizlerin açlık sorununu, açlığın da krizleri doğurduğu bu kısır döngüye bir dur denmesi zaruri hale gelmiştir. Bu anlamda siyasi, insani ve hukuki açıdan üzerlerine görevler düşen devletlerin kısa vadeli ve konjonktürel politikalar izlemekten vazgeçmesi ve söz konusu sorunu çözmek maksadıyla hep birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Bu da ancak küresel sistemin bütün aktörlerinin insani ilkeler ve etik değerler paydasında buluşmasıyla mümkün olacaktır.[9] Ne var ki, pragmatizmi esas alan ve çıkar odaklı işleyen şu anki uluslararası düzende, yönetici aktörlerin insani ve etik değerler üzerinde buluşabilmeleri uzak bir ihtimal olarak gözükmektedir. Bu durum, hâlihazırda endişe verici olan mevcut gıda sisteminin, uzun vadede giderek daha da kötüleşeceğinin sinyalini vermektedir.

Küresel çaptaki yapısal krizleri daha da derinleştiren açlık sorununun çözümünde kilit rol oynayacak aktörlerden bir diğeri de sivil toplum kuruluşlarıdır. Bu çerçevede, insani yardım kuruluşlarının açlık sorunu yaşayan bölgelerdeki insanları iyi tanıması ve bölge ihtiyaçlarına yönelik yardım politikaları geliştirmesi ve uygulaması gerekmektedir. Öte yandan, yaşanan problemlerin asli sebeplerine odaklanılmalı ve gelecekte

benzer sorunların yaşanmasını önleyecek çalışmalar yapılmalıdır. Küresel sistemde on yıllardır tekerrür eden açlık sorununun çözümünde yalnızca kişilerin acil ihtiyaçları karşılanmamalı, bölge insanının kendi potansiyellerini kullanmalarının da önü açılmalıdır. Yani toplumların kendi kendilerine yetmeleri ve dışa bağımlılıktan kurtulmaları gerekmektedir.[10] Bu da ancak sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine ek olarak devletlerin kriz bölgelerine yapacağı muhtelif iktisadi yatırımlarla gerçekleşecektir.

Kısacası, sivil toplum kuruluşlarının çabaları kısa vadede açlıkla karşı karşıya kalan bölgelerin acil ihtiyaçlarını karşılamada başarılı olsa da uzun vadede toplumların kalkındırılması ve kendi kendilerine yetmelerinin sağlanması noktasında tek başına yeterli olamayacaktır.

-
- [1] Dr. Ahmet Emin Dağ, "Bir İnsan Hakkı İhlali Olarak Açlık", İNSAMER, 2014, http://insamer.com/tr/bir-insan-hakki-ihlali-olarak-aclik_13.html
- [2] Max Bearak, Laris Karklis, "Starving to Death", *The Washington Post*, 2017, https://www.washingtonpost.com/graphics/world/2017-famines/?utm_term=.283cb5dd99cb
- [3] "The State of Food Security and Nutrition in The World, Building Resilience for Peace and Food Security", Food and Agriculture Organization of 2017, s.vi.
- [4] "Doğu Guta'da Savaşın En Acı Sahnesi Yaşanıyor", AA, <http://aa.com.tr/tr/dunya/dogu-gutada-savasin-en-aci-sahnesi-yasaniyor/1012044>
- [5] "Yemenli çocuklar Taiz'deki 'abluka ve açlığın' pençesinde", AA, <http://aa.com.tr/tr/dunya/-yemenli-cocuklar-taizdeki-abluka-ve-acligin-pencesinde>
- [6] Levi Maxey, "Starvation Serves as a Weapon for Dictators and Terrorists", 2017, The Cipher Brief, <https://www.thecipherbrief.com/starvation-serves-weapon-dictators-terrorists>
- [7] Tim Lister, Barbara Star, "Aid agencies deal with terrorists to reach Somalia's starving", 2011, *CNN*, <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/africa/07/20/somalia.analysis/index.html>
- [8] Maxey, "Starvation Serves as a...".
- [9] Ahmet Davutoğlu, "The Future of National and Global (Dis)order: Exclusive Populism versus Inclusive Global Governance", 2017, 21st Century <http://www.21global.ucsb.edu/global-e/march-2017/future-national-and-global-disorder-exclusive-populism-versus-inclusive-global>
- [10] Zülfiye Zeynep Bakır, "Daha Etkili Bir İnsani Yardım Sistemi İçin", 2017, İNSAMER, <http://insamer.com/tr/daha-etkili-bir-insani-yardim-sistemi>